

UNITÁRIUS ÉLET

XLIX. évfolyam 12. szám

1995. december

Karácsony

Ha igazat adhatunk az Unitárius Egyház egyik nagy történetírójának – név szerint Jakab Eleknek – abban, hogy a magyar unitarizmusnak születési éve 1568, akkor elmondhatjuk, hogy a hitélet területén immár 427 éve keressük és hirdetjük is az igazságot.

Egyházunk, mely jelenét és jövőjét a dogmamentes, és a mindenkor emberi lélek igényének megfelelő tanításokkal biztosítja, vallja, hogy a realitások korában élünk. Ez a megállapítás nem csak arra vonatkozik, hogy az ember a már meglévő és megismert valóságokra alapoz, hanem arra is, hogy a hitélet kérdéseit a valóság határain belül mozgó szemlélettel közelíti meg, és csak azt ítéli igaznak, ami az ész számára is elfogadható. Egészen természetes, hogy a valóságra támaszkodó XX. század nem kedvez annak a vallásos életszemléletnek, amely a misztériummal igyekszik pótolni azt, amire nem tud fényt deríteni. A mi korunk a tudomány hatalmas arányú föllendülésével a misztérium-vallások helyett egy olyan hitvilág kialakulását segíti elő, amely máris unitárius, és a jövőben is csak az lehet.

A fenti megállapítás arra enged következtetni, hogy a keresztény eszmék első hirdetője nem élt hiába. Jézus eszméje azonban csak lényegében ma, a realitások korában valósul meg. Ma az ember nem vár csodákra, mert emberré lett, aki önmaga intézi és kormányozza életét. Ember, aki nem bízta problémáit misztikus alakokra, hanem igyekszik azt a vele egy közösségben élő embertársával megoldani. Ember, aki nem foglalkozik Isten személyének, lényegének kérdéseivel, mert tudja, hogy azt az egyházba tömörült kereszténységben a görög szellem térhódítása eredményezte. Tudja, hogy a kereszténységnek lényege nem Isten egy vagy három személyének a kérdése, hanem az, hogy mindenütt jelenvalóságával előmozdítja-e vagy sem a valóságokra alapozott emberi életet?

Ha a hit a názáreti Jézusra vonatkozóan is igényekkel jelentkezik, akkor az ésszerű meglátások itt is érvényesek. Nekünk unitáriusoknak ez természetes. Ugyanis mi Jézust embernek tartjuk, aki itt élt a földön, emberi körülmények között, emberi meglátásokkal, emberi érzésekkel, emberi célkitűzésekkel. Szavai így hangzanak: „Kövess engem!” Azaz élj úgy, miképpen én is élek. Ugyanez áll minden emberre vonatkozóan. Itt sem az a kérdés, hogy teremtett-e, vagy pedig egy biológiai folyamat eredményeképpen jelent meg a földön, hanem, hogy betölti-e azt a hivatást, amely nélkül nincs értelme létének.

Magától értetődő, hogy a dolgokban való tisztánlátás a karácsonyra is vonatkozik.

Magától értetődő, hogy a dolgokban való tisztánlátás a karácsonyra is vonatkozik.

A dogmatikus kereszténység életében ez a legnagyobb misztérium ünnepe. Benne egy isteni tulajdonságokkal fölruházott lény születését helyezik előtérbe. Érdekes felfigyelni az evangéliumi tudósításokra, melyek a fenti elgondoláshoz adnak táptalajt. Ezeket egybevetve arról értesülünk, hogy Augustus uralkodásának idején egy galileai asszony, Mária, fiúgyermeknek ad életet, aki 32 éves korában a nyilvánosság előtt olyan dolgokról tanít, amelyek miatt keresztre feszítik.

Giotto: A háromkirályok imádása

Azonban eszméi túléltek, s életrajzírói tudósításunkban a vele kapcsolatba hozott misztikus elemekre helyezik a hangsúlyt. Így arról beszélnek, hogy Mária gyermeke a szentlélektől fogantatott. Ezt jó előre angyal jelenti be, s az édesanya hajlandó tudomásul venni gyermeke rendkívüli származását. Az evangéliumok írói a képzelet fölcsigázására a születéshez angyalokat, pásztorokat és királyokat vonultatnak föl, mintegy kihangsúlyozva vele, hogy a világban valami rendkívüli történik. Beteljesednek azok a próféta-jóslatok, melyek a Megváltó személyét és magát a megváltást is a valóság határain kívülálló történetekben szemlélik. Ennek következménye aztán az, hogy a názáreti Jézus születésében a csodálatos események előtérbe

Istentől áldott karácsonyt kívánunk olvasóinknak!

helyezése lett az alapvető feladat, s a különböző egyházak karácsony ünnepén színes külsőségekben ülték föl a názáreti Jézus születésének nem csak egyszerű, de szegényesnek is tűnő eseményét.

Mi unitáriusok a názáreti Jézus születésének ilyen ünneplésével nem értünk egyet. Mi az eseményben nem látunk semmi rendkívülit, és az evangéliumi tudósításokat is csak a tényeknek megfelelően értékeljük. Elismerjük, hogy a kereszténység egyházzá szervezésének idején a kereszt tragédiáját bizonyos mértékben ellensúlyozta a rendkívüli születés, azonban ennek eltűzése többet ártott, mint használt a kereszténységnek. Ezt különösen napjainkban látjuk, amikor az ember lélekben is szabadon élhet, amikor különválaszthatja a valóságot a képzelettől. Mi karácsonykor az ember Jézus születésére emlékezünk. Arra az eseményre, amely annyi szépségnek és reménységnek a forrása. Ugyanis számunkra nem közböbs az az új élet, amely Jézus születésével kezdődik, s amelyben az eszme egybeforr a hordozóval. Mi karácsony jelentőségét csak úgy tudjuk megérteni, ha azt szerves összefüggésben vizsgáljuk a kor egyéb eseményeivel. Így elsősorban Izraelre figyelünk föl, mely az időközönként megújuló elnyomások közepette fölszámolja hibáit. Az ótestamentumi könyvek írói annak a nézetnek adnak hangot, hogy a hibáitól megszabaduló Izrael nem tűnhet el a föld színéről. Izrael kiheveri a csapásokat, mert vele van az Isten. Ennek a gondolatnak alakulása és terjedése közben Bethlehembben egy következményeiben szinte fölmérhetetlen esemény következett be. Megszületett

Mária és József gyermeke, aki a szeretet eszméjével egy új világnak vetette meg az alapját, melyben megvalósulhat az emberiség álma, melyet az evangélium írója, az angyal ajkával eképpen tolmácsol: „Dicsőség a magasságos mennyben Istennek, a földön békesség, és az emberek között jóakarát.”

Karácsony értékeléséhez hozzátartozik az is, hogy fölmérjük, e hármass követelménynek hogyan és mi módon tettünk eleget.

Az evangéliumok olvasása arról győz meg bennünket, hogy mind a három kérdésben Jézus határozza meg a tennivalónkat. Isten dicsőségét azzal szolgálja, hogy új és a valóságnak sokkal megfelelőbb alapra fekteti az Isten és az ember között fönnálló viszonyt. Eloszlatja azokat a tévedéseket, amelyek az Isten eszméből kifolyólag korlátokat jelentenek a lélek kibontakozásában. Elsősorban is tisztázza az Isten személyére vonatkozó kérdést. Ide vonatkozó tanításának lényege az, hogy Isten nem más, mint szerető édesatyánk. Ha Isten lélek, hirdeti Jézus, megtalálható mindenkinben, aki cselekedeteivel az igazságot tükrözi. Isten megszűnik a ceremoniális külsőségekben gyönyörködni. Nincs szüksége az áldozatokra, nyilvános bűnbánásokra. Isten azt akarja, hogy szeresse őt az ember, s ennek a szeretetnek elsősorban embertársai felé adjon megnyilatkozást.

A földön a békesség nagyon egyszerű, de mindmáig megvalósítatlan feladat, melyet az esztendőnként megis-

métlődő karácsony fogadalmi és ünnepi érzései nem tudnak tartósítani. Talán gondolhatunk arra, hogy mi viszonylag békességben élünk. Túljutottunk a háborús időszakon, s most alkotó munkánk mutatja a békességben élést. Azonban megszoktuk, hogy gondolataink széles horizontot öleljenek át, s így azt szeretnénk, hogy mindenki békességben éljen. Annál is inkább, mert a karácsonyi szózat is a földön, a valóság világában hirdeti a békességet. Tudjuk, hogy ebben a törekvésben milliók vágya ölelkezik, de tisztában vagyunk azzal is, hogy a föld békessége szorosan egybefügg Isten dicsőségével. Azaz a földön soha nem lesz addig békesség, amíg külön beszélünk Istenről és külön az emberről. Amíg szembeállítjuk egymással az Istent

és az embert. Jézus az Isten és az ember egysége mellett tesz vallomást, s ennek a fölismerése és értékelése a föld békességének kiindulópontja.

„És az emberek között jóakarát”. Íme karácsonynak a bennünket közvetlen is érintő legfőbb témája. Van-e bennünk jóakarát Isten dicsőségének a hirdetésére, és a föld békességének az előmozdítására? Önmagunkból kell kiindulni, mert ebben a kérdésben a mi magatartásunk a döntő. Az, hogy van-e bennünk jóakarát a kis és a nagy problémák közös megoldásához? Közelebbről, eleget teszünk-e az emberiség felé elhangzó jézusi meghagyásnak? Csak szólnunk-e Jézus ajkával: Jöjjetek énhozzám, vagy meg is osztjuk a terhet, sőt magunkra vállaljuk a nagyobb részt, mert ezt tette Jézus is. Letöröljük-e a könnyeket, megosztjuk-e a mindennapi kenyeret, fölemeljük-e az elesetteket? Íme egy kiragadott és koszorúba font rész

az emberi jóakarát megnyilvánulásából. Ezt ma odahelyezzük karácsony megvalósulásra váró eszméi közé, hogy a karácsonyi szózatban értelmet nyerjen az az élet is, mely a jóakarattól teljes, de a meg nem értés miatt a háttérbe szorul.

Istennek dicsőség, a földön békesség, és az emberek között jóakarát.

Ma a megnyilatkozások reális világában a karácsonyi szózat megélése olyan döntő tényező, mint a lét és nemlét kérdésében elfoglalt álláspont. Ma, karácsony ünnepén sem akarunk csupán az érzések előtt hódolni, mint ahogy nem akarjuk az emlékezésnek ezt a drága örömművét misztikus sablonokkal teletűzdelni. Ezért mellőzzük a színes leírásokat és a lelket álomba ringató események fölsorolását. Helyette arról szólnunk, ami emberségünk őszinte kívánsága. Karácsony ünnepén, mikor a názáreti Jézus születésére emlékezünk, s felidéződik emlékezetünkben egy mosolygó édesanya képe, aki féltő szeretettel hajol gyermeke fölé, és egy édesapáé, aki a jelen mellett a jövőre is gondol, s azonosítjuk magunkat érzéseikkel, akkor nekünk sem lehet egyéb kívánságunk, mint az, hogy legyen a mennyben dicsőség az Istennek, a földön békesség, és az emberek között jóakarát.

Amen.

Kelemen Miklós

JUHÁSZ GYULA

Bethlehemes ének

Ó, emberek, gondoljatok ma rá,
ki Bethlehembben született ez este
A jászol almán, kis hajléktalan,
Szelíd barmok közt, kedves babinó.

Ó, emberek, gondoljatok ma rá:
hogyan anyja az Úr szolgáló leánya
És apja ács volt, dolgozó szegény,
S az istállóban várt földel reájuk.

Ó, emberek, gondoljatok ma rá,
A bethlehemi kisdéd jászolára,
Amely fölött nagyobb fény tündökölt,
Mint minden várak s kastélyok fölött.

Ó, emberek, gondoljatok ma rá,
Ki rómaihoz, barbárhoz, zsidóhoz,
A kerek föld mindegyik gyermekéhez
Egy üzenettel jött: Szeressetek!

Ó, emberek, gondoljatok ma rá!

IN MEMORIAM R. FILEP IMRE (1915–1970)

25 évvel ezelőtt, 1970. december 16-án futótűzként terjedt el a szomorú hír: R. Filep Imre h. püspök 55 éves korában váratlanul elhunyt. Megfáradt szíve mondta fel a szolgálatot.

Életútjára, egyházépítő, hitszónoki, belföldi és külföldi missziós munkájára vonatkozóan részletes adatok olvashatók lapunk 1971 évi első számában.

Ezeknek a megemlékező soroknak az írója csak arra vállalkozhat, hogy saját emlékeiből elevenítse föl az együtt töltött 17 év alapján a legjobban megmaradt képeket és élményeket.

Az embereket szakmájuk szempontjából két csoportba szokták besorolni: valaki vagy natus (vagyis „arra született”), vagy doc-tus (vagyis „annak tanult”). R. Filep Imre volt a megtestesítője annak, hogy a két kategória nem mindig választható el élesen egymástól. Magyaros szólással azt mondhatjuk ugyanis róla, hogy „ő az Isten is papnak teremtette” – de egyúttal azt is meg kell állapítanunk, hogy talentumait a maximális szintre emelte és maximális intenzitással gyakorolta.

Lenyűgöző szónok, karizmatikus prédikátor volt! Ahogy fellépett a szószékre, áradt a lényéből, hogy ő „Isten felkent szolgája”. Orgánuma is csodálatos volt.

Hangjának legemlékezetesebb megnyilvánulásai közé tartoztak a nagypénteki passiók, amikor is az evangélista szerepét énekelte orgona-aláfestéssel, a gyülekezet színe előtt, az Úr asztala mellől.

Unitárius meggyőződése megingathatatlan és szinte lehangoló volt. Emlékszem arra a baráti beszámolójára, melynek során elmesélte „megnyert hitvitáját” azzal a Rádió alkalmazásában állott egykori protestáns püspökkel, akinek feladata volt akkoriban a „rádiós félóra”-k kéziratának felülbírálása (cenzúrázása). Hallgatói között – valamennyi szolgálati helyén – számos, nem egyházunkhoz tartozó szimpatizáns is helyet foglalt.

Amikor Erdély és az erdélyi magyarság említése is „bűn”-nek számított, R. Filep Imre egy pillanatra sem feledkezett meg szülőföldjéről és lakóiról, s ennek tiszteletre méltó bátorsággal mindig hangot is adott.

Lelki atyja volt az unitárius fiatalságnak. Nem véletlen, hogy annyi fiatal hallgatta beszédeit és tevékenykedett annakidején az egyházi életben.

A gyülekezet tagjaira gyakorolt hatása lemérhető pl. azon, hogy a hatvanas évek közepén a szilvesztert – az esti istentisztelet után – együtt töltöttük gyülekezeti termünkben, az egyházközség népes családjának szeretetközösségében, éjfél után.

Teológiai, pszichológiai, filozófiai, szociológiai ismereteit állandóan gyarapította. Így biztosította azt, hogy mondanivalója mindig igen tartalmas és magas szintű legyen. (Nem egy hívünk vette fel magnetofonra minden egyes beszédét!) Prédikációinak középponti gondolatát egyetlen mondatban talán így foglalhatjuk

össze: „Isten és ember viszonya, s az ember helye és teendői a szekularizálódó világban.”

Aktivitása döbbenetes volt. Utólag visszagondolva erre: nem csoda, hogy élete lángja hamarabb aludt ki, minsem gondolhat-tuk volna.

Igen tevékenyen építette és fejlesztette egyházunk külföldi kapcsolatait, elsősorban anyanyelvi szinten és hitszónoki fokon gyakorolt német, de a háború után praktikus megfontolások alapján megtanult angol nyelvismeretének felhasználásával is. Rengeteget utazott, főleg Európában (Svájcban, Hollandiában, Angliában, az NSZK-ban, az NDK-ban) – de az USA-ban is. Hazánkban és egyházunkban mindenütt barátokat szerzett, s ennek a barátságnak „kézzel fogható” bizonyítékai is voltak: lehetővé vált a magyarkúti Szentábrahám Mihály Pihenő bővítése még 3 ingatlannal: 2 épülettel és egy üres telekkel. (A későbbi mostoha körülmények sajnos lehetetlenné tették álmainak megvalósítását, hogy Magyarkút nemzetközi unitárius ifjúsági konferencia-központtá válhassék.)

Néhány szót a vallásszabadságot törvénybe iktató 1568. évi tordai országgyűlés 400 éves jubileumáról. Az erdélyi ünnepeken nem véletlenül neki – és Márton Áron r.k. püspöknek – „nem tudták lehetővé tenni” hogy a kolozsvári belvárosi unitárius templomban tartott ünnepi istentiszteleten, ill. az azt követő templomi ünnepségen mondja el üdvözlő beszédét a magyarországi egyház nevében. Így is felejtethetlen maradt számomra – s az egész hallgatóság számára – másnap a tordai unitárius templomban elhangzott ünnepi beszéde.

Erdélyből visszatérve, augusztus 21-én Budapesten, a Deák téri evangélikus templomban tartotta magyarországi egyházunk jubileumi zsinatát. Ezen több, mint 20 nyugat-európai unitárius és szabadelvű keresztény gyülekezet képviselőiben vettek részt külföldi küldöttek; a zsinatot az egyik holland rádióállomás is közvetítette. Az ünnepséget fáklyás felvonulás zárta be.

Amilyen felejtethetlen volt és maradt R. Filep Imre élete és egyházépítő munkássága, olyan felejtethetlen, s egyben fájdalmas volt búcsúztatása, 1970. december 22-én délután a Farkasréti temető gyászudvarán, a szállongó hóesésben. A koporsót – melyre ráterítették az elhunyt szolgálati jelvényét: fekete színű selyem palástját – a Magyarországi Unitárius Egyháznak és gyülekezeteinek, a társ egyházaknak, azok teológiai intézeteinek, hazai és nemzetközi egyházi és társadalmi szervezeteknek vezetői és képviselői vették körül, akik hosszú, széles menetben kísérték utolsó útjára szeretett Főpásztorunkat.

Emlékező soraimat azzal a bibliai idézettel zárom, mely gyászjelentőjén is olvasható volt: „Vigasztaljátok azért egymást és építse egyik a másikat... Maga pedig a békesség Istene szenteljen meg titeket.” (II. Thess. 5.)

Dr. Nyiredy Szabolcs

R. Filep Imrére emlékezem egy mai ötvenes szemével

Az első mondat, ami eszembe jut: „Neki köszönhetem, hogy unitárius vagyok”. Megismertetett és megerősített a hitben a konfirmációra készülve.

Nem elég unitáriusnak születni, hinni kell, hogy ez a legtökéletesebb vallás, hogy választani sem lehetne jobbat, olyan, mint a Szüleid vagy a Hazád. Ezt kaptam R. Filep Imrétől, meg az érzést, hogy tartozom valahová, hogy vannak rám és feladatom van.

Nehéz volt az ötvenes évek gyermekének lenni: mást gondolni és mást mondani. Ne tudják meg, hogy templomba járunk. Hányszor

kérdezték meg: Ugye te nem hiszel Istenben? És a válasz: Nem hiszek a Szentháromságban!

Jöttek a népnevelők, hazudni kellett – és a végrehajtó lefoglalta a rádiókat. A presbitérium szinte csupa háziasszonyból állt (köztük Édesanyám), aktív korú férfi csak kivételesen volt tagja a testületnek. (Ezt ugyanis nem nézték jó szemmel a munkahelyeken.)

Cserkészeket csak régi, eldugott fényképeken láttunk, mindnyájan úttörők voltunk.

Mégis volt Valaki, akihez éjjel-nappal mehattunk minden gondunkkal, bajunkkal: értő

fülekre találtunk, és bölcs tanácsokat kaptunk. Végre elmondhattuk, amit gondolunk, nem kellett félni, hogy a szüleinknek baja lesz belőle.

Filep Imre mindig ott volt mellettünk. Olyan volt, mint egy jó családfi; gyakran meglátogattott otthon is. Velünk élt a földön, nem trónolt a fellegekben. Megszólítható és bölcs tanácsokat osztó volt.

Úgy érzem, sok kortársam nevében mondhatom: boldog vagyok, hogy ismertem őt, gazdagabb lett tőle az életem!

Dr. Beke Ildikó

Unitarizmus és humanizmus

1. Teremtéstörténet és evolúció

Az Ószövetségre és az Újszövetségre hivatkozó kereszténység az emberiség múltja és jövője, Isten – világ – ember kapcsolatának tartalma tekintetében – csak a leglényegesebb pilléreket jelezve – az alábbiakat tanítja.

Isten, aki tökéletesen szent, a teremtéssel egy tökéletes, jó világot és benne egy tökéletes embert alkotott. Ez az Isten képmására teremtett ember nem ismerte a bűnt, a rosszat, és halhatatlanságot kapott a Teremtőtől. Az ember kívülről ható indíttatás, a sátni sugalmazás hatására a jó és rossz tudásának útját választva, elvesztette eredeti bűntelenségét, és ezért Isten megvonta tőle a halhatatlanság isteni ajándékát. Az ember ezután elindult egy folyamatos lejtőn lefelé, egyre jobban hatalmába kerítette a bűn, és egyre közelebb jutott Isten utolsó ítéletéhez, amely a végső pusztulást jelenti majd, kivéve azt a kicsi „maradékot”, akiket Isten átsegít érdemeik („igaz” voltak) jutalmául a régi világ helyébe lépő újba, amelyben kiteljesedik Isten uralma, és újra az Édenkertben már egykor megismert bűntelen örökkévalóság részesévé válnak.

A világban elfoglalt saját helyén, a hivatásán gondolkodó ember számára az így felvázolt múlt és jövő nem adhatott kielégítő képet, és jelenének építéséhez sem nyújthat érthető és hihető, reálisan reményteljes kereteket. Az ember fel kellett ismerje, hogy a tudás nem vétség Isten akarata ellen, hanem Isten, a Teremtő Szellem úgy jelölte meg az ember feladatát, hogy éppen az egyre fejlődő tudása segítségével teljesítheti a világában neki szánt szerepét. Az emberi gondolkodás fejlődése jelenti a teremtett világ megértésének kulcsát, és annak a felismerését is, hogy az ember ennek a kozmikus fejlődésnek a hordozója is egyben. Az embernek így fogalmazott szerepe nem Isten ellenében, hanem Isten akaratával egyezően határozza meg az emberi létet. A kezdetben már tökéletes, következésképpen lényegében tovább nem fejleszthető, majd fokozatosan az ősbűn következtében egyre rosszabbá váló világ helyett az emberi gondolkodás egy, a végletekig legegyszerűbb anyagból fokozatosan egyre összetettebbé váló világ létrehozására követhető.

Az unitarizmusnak a kereszténységen belül megnyilvánuló sajátos hitelvei nagyrészt az eredendő (áteredő) bűn tanának elhagyásából következnek. A klasszikus unitarizmus a 16. és a 17. században nyilvánvalóan nem a kozmológiának korunkban tett felfedezései és hipotézisei alapján helyezkedett szembe az eredendő bűn gondolatával, hanem mert Jézus tanításaiból is teljességgel hiányzott. A mai unitarizmust ezen túlmenően a világról kialakított tudományos kép még inkább megerősítette ebben a hitelvében. Az eredendő bűn elvetéséből is következik, hogy Jézus megváltói szerepét nem láthatta az ennek eltörléséért vállalt engesztelő életáldozatban.

Az unitarizmus már a korai szakaszában sem fogadta el természetfeletti teremtett lények (angyalok, ördögök, démonok, stb.) létét. Ma még határozottabban vallja, hogy világunkban az embert látja az élet legmagasabb képviselőjének, aki Istenhez közvetlen lelki-szellemi kapcsolatot teremthet. A bűn kétségtelenül tapasztalható jelenléte, sőt akár erősödése is nem emberfeletti teremtményekre vezethető vissza, hanem az emberi fejlődést kísérő jelenség, amely az erényekhez hasonlóan a magasabb tudatszinten bontakozott ki. A bűn elleni és az erény melletti küzdelem magában az emberi létezés keretében oldható meg, annak függvényében, hogy miként felel meg a jézusi tanításnak, amely az ember számára a tökéletesség elérésének lehetőségét a szeretet kiteljesedésében jelöli meg.

Az unitarizmus nem tudja ugyan beépíteni a hitvilágába természetfeletti lények létezését és működését, de határozottan vallja, hogy a tapasztalati létezés síkján kívül létezik egy másik létsík is, a tapasztalatokon felüli, transzcendens létezés síkja is. Ezt a lehetőséget a humanizmus, és különösen a racionális humanizmus ugyan nem feltétlenül, vagy egyáltalán nem vallja, de a vallási hit ennek felismerését nem nélkülözheti. Ez az unitarizmusra ugyanúgy vonatkozik, mint a kereszténység egészére, a részletekben megjelenő különbségek ellenére is.

A világról való tudás és az Istenről szóló hit, a tudni és a hinni ellentmondásának feloldása, a vallásos hitnek a megértése ennek a két létsíknak önállóságán, összekeverésének elkerülésén nyugszik. Az emberben ez a két létsík egyaránt a tudatban, az agyban működik, és a két létsík összetévesztése vagy egybemosása az emberi történelem, a szellemi-lelki fejlődés sok, esetenként végzetes töréséhez vezetett. A zavarok egyik megnyilvánulása, ha a transzcendens létsíkon kialakult hitet a világról megszerezhető valós ismeretek vagy megalapozott feltételezések helyére vagy föléje helyezik. Ma már aligha vonható kétségbe például, hogy a teremtés nem folyhatott le úgy, de nem is eredményezhetett olyan világot (és olyan embert), mint amilyent a teremtéstörténetben olvashatunk. Ilyen esetekben a tudással szemben végeredményben a hit kaphat súlyos megrázkódtatásokat. Következményeiben nem enyhébb hatású az ezzel ellentétes tartalmú megnyilvánulás, amikor a transzcendens létezés, így Isten valóságát azért nem fogadják el, mert a világban ez a létezés nem bizonyítható a kutatási módszerek és a bizonyítások keretében.

A tapasztalati és a tapasztalatokon felüli létsíkok az emberben együtt létezvén, feltétlenül szükséges, hogy a két létsík elhatárolása ellenére, egymással mégse álljanak átíthatatlan ellentétben, ami azt jelenti, hogy a transzcendens létsíkra vonatkozó vallásos hitnek a tudatban is befogadhatónak, a gondolkodás számára is érthetőnek kell lennie. Visszatérve a teremtéstörténetre, annak legfőbb hitelve, miszerint Isten az embert saját képmására teremtette, nagyon is örök érvényű lehet a ma és a jövő embere számára is. Isten, a Teremtő Értelem, olyan embert teremtett, aki valóban éppen tudata fejlődésén, szellemi-lelki tökéletesedésében válhat Isten képmásává.

Nem már befejezetten, hanem folyamatában teljesülhet tehát a teremtés isteni célja. Az emberben is létező „ön-transzcendencia” lehetőséget nyit Isten szándékainak folyamatos felismerésére, és annak az emberi elhivatottságnak a megérzésére, hogy az ember hivatása éppen ennek a szándéknak a megvalósítása az egész emberi pályafutás során.

Ha a racionális humanizmus, vagy a technokrata-technológiai civilizáció lemond a transzcendens létezés síkjáról, és mindenben megmarad a tapasztalati létezés kizárólagos síkján, úgy az emberi élet tartalmának olyan nélkülözhetetlen tényezőjétől fosztja meg magát, amelyre éppen az emberi perspektíva építhető. A Legfelsőbb Lényben, a Szellemi Valóságban, az Igazság- és Szeretet Istenben, a Teremtés és a Fejlődés Istenében való hit nélkül az ember – bárha legszélesebb körű tudást szerez is meg – nem érezheti magát olyan biztos alapokon, mint az, aki transzcendens és immanens Istenben való hitet mondhat magának.

(folytatjuk)

Dr. Sztankóczy Zoltán

Gyermekeknek

Emlékezve régi karácsonyainkra olvassuk együtt, hogyan és mivel készültek az ünnepre unitárius elődeink 1927-ben a székelykeresztúri lap, az Unitárius Egyház hasábjain: Ütő Lajos, egykori szerkesztő egy versevel és szülőknek szóló trásával ismerkedjünk meg.

Karácsonyi lélek

Karácsonynak fehér leplét
Add át Uram nekünk,
Fehér selyem ruháskákba
Öltöztess a lelkünk.

A léleknek fehér színe
Világítson minket,
mint e fán a gyertyák lángja
Világít sok kincset.

E lángok fényözönére
Előtűnik sorba
Karácsonyfa lombjai közt –
A sok angyalfia.

De látunk e fényözönben
Egy jóságos képet,
Ránk mosolyog, leinteget
S fölvidul a lélek.

A betlehemi történetet Benczédi Pál: Bibliai történetek c. tankönyvéből elevenítjük fel:

Jézus születése

A nevezetes bibliai pár: József és Mária szorgalmas és istenfélő emberek voltak. Császári parancsra a népszámlálás érdekében Betlehembe kellett utazniuk. Az utazás ebben az időben nem vasúton vagy autóbusszon történt, hanem többnyire gyalog, esetleg számárháton.

Betlehembe érve csak egy istállóban találtak szállást. Éjszaka Máriát megajándékozta Isten egy kis fiúcskával: Jézussal. Mivel bölcső nem volt, a kisdedet jászolba fektették.

Mikor Jézus született, Betlehem környékén a mezőn pásztorok juhokat őriztek. Bundáikat a földre terítették, és fekvé nézték a csillagokat. Amint a csillagokat bámulták, egyszer csak nagy fényesség támadt. A pásztorok megijedtek. Ekkor szózatot hallottak az égből, amely bátorította őket: „Ne féljete, mert hirdetek néktek nagy örömet. Ma született Jézus a Dávid városában. Ott találjátok jászolban fekvé.”

A pásztorok örömmel hallgatták a bátorító beszédet és dicsérték az Urat: „Dicsőség a magasságos mennyben Istennek, e földön béke és az emberekhez jóakarát.” És elindultak, hogy megkeressék a kis Jézust. Betlehembe érve megtalálták az istállót, amelyben világosság volt. A kisdedben sokáig gyönyörködtek, s leborulva adtak hálát az Istennek, hogy megváltót adott a világnak.

Jézus születésének emlékére ünnepli az egész keresztény világ a karácsony ünnepét.

Muszka Ibolya

Édes szüleink!

Végtelen örömmel állunk e karácsonyfa mellett, melynek játékszerei, angyalkezekről reárakott ajándékai meglepnek minket. A szülők részéről minket csak szeretet ér. – Kedvességből játékszereket hordanak körénk, hosszan elcsókolgatnak, ölelnek, s eljátszadognak velünk. A szülők mosolygása – gyermekük szemében – teszi széppé a tavaszt, az ő kacsagásukra fénylőbb a nyár, az ősz is csak úgy szép, ha apáink szedik a gyümölcsöt, a fehér tél is úgy barátságos, ha anyáink rakják a tüzet. A karácsony úgy meglepő, ha angyalfiával telik meg a szoba, karácsonyfa mellett állva ölelik át egymást szülők és gyermekek. – Minden szépet, minden kedves ajándékot töltetek nyerünk. – E szép karácsonyfát is nektek és tanítóinknak köszönhetjük. – E karácsonyfán nemcsak az angyalfia szép, hanem csillog rajta a jó szív adománya, a könyörületesség szülte szegényeken való segítség tiszta érzésének ajándéka. – Amikor mi mindezt megköszönjük, ígérjük, hogy mindig hálás gyermekek leszünk s meg fogjuk érteni, mivel kell viszonzni a szülői kedvességet, az apai gondoskodást, az anyai csókokat, az áldozatkész szívek tiszta érzéseit.

E nap kedves emléke felnőtt korunkban is parancsolólag fog szólani hozzánk: Tiszteld apádat és anyádat, hogy hosszú életű légy e földön!

Ü.

UNITÁRIUS ELŐDEINKRŐL...

Bölöni Farkas Sándor (1795–1842)

Az „egykönyvű”, amerikai demokráciát felfedező Bölöni Farkas Sándor születésének 200-ik évfordulóján (dec. 14.) arról a XIX. sz. első felében élő „közismert” unitárius utazó-íróról emlékezünk meg, aki sikeresen mozdította elő kora politikai és társadalmi változásait.

A kronológiai sorrend betartása kedvéért mondjuk el, hogy Bölönben született a francia, a kuruc – labanc háborúban jeleskedő katonák utódjaként. Apja Zsigmond (1746–1809), anyja Kandal Judit (1750–1830). Mindkettő bölöni lakos, székely nemes család leszármazottja.

Jancsó Elemér nyomán tudjuk, („Bölöni F. Sándor” Pásztortűz. 1943. 2.sz.) hogy a gyermek Sándor a szülői háznál vallásos és hazafias légkörben nevelkedik. Apja, aki annakidején pár évig diákoskodott, megtanítja az alapvető ismeretekre. Anyja révén pedig már korán megismerkedik a Szentírás történeteivel.

Farkas iskolai tanulmányait 1805. szeptemberében kezdi meg Kolozsvárt, az akkori unitárius „főtanodában”.

E nagymultú iskolát Bölöni Farkas Sándor korában a művelődéstörténeti irodalom, mint az egyik legpezsgőbb életű iskolát tartja számon. A kollégium akkori igazgatótanára az a Körömczi János, aki magyar nyelvű kivonatot készít a New York-ban letelepedő Thomas Paine: „The Rights of Man” című, a francia forradalmat védő munkájából. Tanára a jobbágycsaládból származó, Bécsben, Amszterdamban és Leidenben tanuló Lázár István, a több teológiai munkát hátrahagyó Márkos György, a szintén külföldi egyetemeket látogató Nagy Zsigmond, a temetési beszédeiről ismert Füzi János és a nagy szigoráról híres későbbi igazgató Molnos Dávid.

Iskolatársai között van a Martinovics jakobinus „Káté”-ját másoló, későbbi barátja Gedő József; Helvetius népszerű forradalmi munkájának kiegészítő-fordítója id. Kiss Mihály, és sokan mások, akiknek világnézete hozzájárul Bölöni Farkas Sándor szemléletének kialakulásához.

Az akkori tanítási rendszernek megfelelően a gimnáziumot 7 év alatt végzi el. Három évig filozófiát és teológiát is tanul. Az utóbbit, mint olyan diák, aki nem papi, hanem világi pályát választ. A gimnáziumi tanulmányok után 1815–16-ben a kolozsvári királyi liceumban jogot végez. 1816 őszétől a gyakorlati törvény és a törvénykezési ismeretek megszerzése végett Marosvásárhelyen tartozkodik, az ott működő királyi táblán.

Bölöni Farkas Sándor még diákkorában kapcsolatba kerül a kor két kiemelkedő íróegységével, Döbrentei Gáborral és Kazinczy Ferencel.

Döbrentei abban az időben a magyar nyelv és irodalom apostolaként működik Erdélyben. Mindenkiel kapcsolatban létesít, akiben a jövő irodalmárát sejti. Bölöninek olyan irodalmi tanácsadójává és barátjává válik, akivel 25 éven keresztül részben irodalmi, részben magán vonatkozású problémákat tartalmazó levelezést folytat. Döbrentein keresztül ismerkedik meg a „költő-királyal”, Kazinczyval s több tudományt és irodalmat pártoló férfiúval.

Farkas Kazinczy figyelmét (Toldy Ferenc: „A magyar nemzeti irodalom története” 1868) verses és szépprózai kísérleteivel hívja föl magára.

Jogi tanulmányai elvégzése, és a marosvásárhelyi királyi táblánál folytatott gyakorlata után – más lehetőség hiányában – Kolozsvárt, az erdélyi főkormányshéknél tiszteletbeli jegyzői állást vállal. Hatvany Lajos úgy tudja („Egy székely nemes, aki fölfedezte a demokráciát”), hogy nem áll szándékában a főkormányshéknél hivatalt vállalni. Csupán azért esküszik föl, hogy ne lézengjen állás és kereset nélkül. Ma már tudott, hogy Farkasnak van munkahelye, de nincs megélhetést biztosító keresete. Ha nincs ott-honról a csak középszerűnek mondható jövedelme, nincs meg a mindennapi kenyerre sem. A főkormányshéknél eltöltött 19 esztendő alatt Farkas lassan halad előre. Tulajdonképpen az „Észak-Amerikai utazás” című könyve megjelenése után kap megélhetést biztosító fogalmazói kinevezést. Amint Faragó („B.F.S. Utazás Észak-Amerikában és nyugat-európai utazás.” 1943) keserűen megjegyzi, ezt az előléptetést sem élvezi sokáig, mert 4 év múlva meghalt.

Farkas a hivatali életéről és a hivatalnokokról rossz véleménnyel van. Részben e miatt, részben a hivatal részéről érő sérelmek miatt ráébred, hogy a jelenlegi állapotán változtatnia kell.

Első lépésként Bécsbe megy, katonai törvényeket tanulni. Aztán – Kazinczy segítségével Pesten kíván nevelői állást betölteni, de ez sem sikerül. Visszatér régi hivatalába, de protekció nélkül továbbra sem boldogul.

Farkasban hivatali mellőztetésének két évtizedében Döbrentei és Kazinczy mellett Wesselényi Miklós tartja a lelket. Bölöni Farkas Sándor és Wesselényi barátsága – írja Jakab Elek („B.F.S. és kora” Ker. Magv. 1870.) a marosvásárhelyi kir. táblán való gyakornokoskodásuk idején alakul ki. Ekkor kötnek sűrű tartó barátságot. Kiss Ernő írja, („B.F.S.” 1902) hogy Wesselényi tehetségével és állandóan izzásban levő lelkével magával ragadja Farkast, kinek szívében az ő hatására gyúl föl a hazaszeretnek tüze, a jognak és a szabadságnak szenvedélyes szeretete. Benkő Sámuel („Haladás és megmaradás” 1979) azt írja, hogy Farkas úgy tekint Wesselényire, mint aki az etikai, a politikai és világnézeti cselekvés legfőbb zsinórmértéke. Farkas és Wesselényi barátságára jellemző, hogy Wesselényi vállalkozik a középszolnoki kaszinó aranyozott ezüst serlege átadására, és egyik ajánlója Farkasnak az Akadémia tagjává választásában.

Nagy hatással van Bölöni Farkas Sándorra Széchenyi István is, aki a politika gyakorlati oldalára irányítja figyelmét. Hat rá még a már említett, 4.000 kötetes könyvtárát a kolozsvári unitárius kollégiumra hagyó Gedő József; Wesselényi jószágigazgatója, a hűséget megtestesítő Kelemen Benjámint; a magyar nyelv kérdéseiről könyvet író, operaszöveg-fordító Gyergyai Ferenc; a cenzor-szerkesztő Méhes Sámuel; az akkor Erdélyben nevelkedő Táncsics Mihály; az ellenzéki politikus Kendeffy Ádám, nem beszélve azokról a könyvekről, amelyekkel önmagát műveli.

Bölöni Farkas Sándor hivatalnokoskodása ideje alatt foglalkozik egy keleti utazás gondolatával, de ennek keresztülvitelében megakadályozza az akkori orosz politika. Így készséggel vállalkozik egy, gr. Beldi Ferenc társaságában teendő nyugat-európai útra, amely kibővül egy Észak-Amerikában tett utazással.

Farkas erre az útra alaposan fölkészül. Az útról, a látottakról, hallottakról és tapasztalatakról naplót vezet, melyet itthon feldolgozva „Utazás Észak-Amerikában” címen ad az olvasóközönség kezébe.

A munka elterjedésének okát Gál Kelemen („B.F.S. észak-amerikai utazó utazásának 100 éves évfordulójára” Pásztortűz. 1931.) a könyvben leírt politikai hitvallásnak tulajdonítja. A könyv – szerinte – a felvilágosodás politikai és jogtudományi eszmeáramlatának érett terméke. Kiss Ernő a könyvet a nagy eszméket hirdető és nemes feladatokat szolgáló társadalmi és politikai műnek mondja, mely arra a kérdésre ad feleletet, hogy kell-e félni a szabadságtól, az egyenlőségtől és a közös jogoktól? Gál István („Utazás Észak-Amerikában” Unitár.Élet. 1978. nov.-dec.) a könyvet a reformkorszak Bibliájának nevezi, mely óriási hatást gyakorol a XIX. század legnagyobb államférfiaira. A magyar nyelven öt kiadást megért munka, annak újszerűségével és politikai állásfoglalásával nem csak feltűnést, hanem népszerűséget is szerez.

Bölöni Farkas Sándornak ismert, életének nevezetesebb eseményeit tartalmazó „Napló”-ja; a Nemzeti Társalkodó 1836-os évfolyamában az indiai vallásokról közölt tanulmánya; a Széplitteratúra Ajándék 1821-es évfolyamában megjelenő „Széplélek panaszai” c. munkája. Ezeknél ismertebb a félbemaradt „Erdély története” c. összeállítása, melynek feldolgozására nyugati újtjáról visszatérve szentelte szabad idejét. Bár csak töredékében maradt fenn, de hű tükrö az író szabad szellemének, alkotmányos érzelmének és filozófiai történet szemléletének.

Farkas Sándor irodalmi tevékenységével függ össze a Vasárnapi Újság létrehozása körüli tevékenysége, és saját könyvtárának létesítése.

A Vasárnapi Újság, melyet Brassai Sámuel szerkeszt, a köznép műveltségét igyekszik előmozdítani. Magánkönyvtára idegen nyelvű munkákat is tartalmaz. Könyveinek száma 961 kötet.

Minden nagyobb lélegzetű, Bölöni Farkas Sándorral foglalkozó munka (számuk meghaladja a 150-et) akadémiai tagságáról és az akadémiai nagydíj elnyeréséről is szól. Az akadémiai tagságra útleírása alapján választják. Az akadémiai nagydíj (92.000 körmőci arany) is könyve sikerének tudható be.

Farkas Sándor aktív tagja a korabeli társadalmi életnek.

Fordításokkal segíti a kolozsvári színházi életet. Titkára a színházi bizottságnak. Nevéhez fűződik az Erdélyi Múzeum alapításának gondolata; a Gondoskodó Társaság életre hívása; a kolozsvári Kaszinó, a vívóiskola és a zene-de megalapítása.

Az Unitárius Egyház szempontjából jelentős az angol és az amerikai unitáriusokkal való kapcsolatfelvétele. Egyházához való tartozását anyagiakkal is kifejezésre juttatja. Nem csak könyvtárát hagyja az Egyházra, hanem évi 15,- Ft-tal járul hozzá fenntartásához. Kiss Ernő úgy tudja, hogy Koncz József mellett Farkas érdeme, hogy Augusztinovics Pál az egyházra 600.000 koronát hagyományoz.

Farkasról följegyezték, hogy nem erős fizikumú ember. Halála 1842. febr. 2-án estefelé következett be. Kriza János, akkori kolozsvári lelkész temeti. Búcsúbeszédet mond az unitárius Pálffy János, Küküllő vármegye ellenzéki követe. Sírhelye fölé, néhány évvel halála után – közadakozásból – emléket állítanak, s a város felé néző kiemelkedő oszlopra Farkas mellszobrát helyezik.

Kelemen Miklós

Színek, képek

Bölöni Farkas Sándor (1795) 200-ik születésnapjára

Színeket kellene keverni,
korhű színeket.

Emlék-illatok áradatában találgatni:

Bécs, Párizs, London,

Lebédia, a Meotisz-tenger partja.

Tarka, kuporgó házak:

Nagybölön, Kisbölön, Bölönpataka.

Színeket kellene keverni,
korhű színeket,

dacolni az időszerűtlenség kockázatával.

Mai életünk a múltra épül
s végül

a jelen, mint egy hömpölygő folyam
amelybe kétszer nem léphetünk,
fölkap, – eltaszít,
minden kőnél más-más hullámok
nyaldossák partjait.

Színeket kellene keverni,
korhű színeket,
szíveket dobogtatni
a régi várfalak között,

benépesíteni a házakat
kolozsvári polgárokkal.

A Búzapiacon (a mai virágágyások helyén)
enyhén hajlongó „havasi viola” virulna
a szebb remények beteljesedése
örömei között.

Színeket kellene keverni,
korhű színeket
amelyek elnyelik
terheit az útnak.

Bonchidáról, az „akasztottak erdejéből”
most hová tódul a nép?

Bölön, Pest, Bécs,
Párizs, London,
Washington, Philadelphia,
a bulvárokon kalaplevéve lépnek
keresztények, hazafiak, magyarok,
viszik a dobogó szívet,
mint szegény perzsa vitte markában,
Artaxerxesnek
a tiszta vizet.

Mikolai Bertics Mihály

Szeretném ha megismernétek!

A bemutatkozás még nem megismerés, valakinek a megismeréséhez sokszor egy élet sem elegendő, ezért csupán egy rövid ismertetést próbálok magamról és kis családomról adni...

Már zsege kisgyermek korom óta iszonyodtam az önéletrajz szótól, ugyanis édesapám Rázmány Mór unitárius lelkész, egyházi főszámvevő és lelkészársai 1952 évi dunacsatornai meghurcolása s a rengeteg felszólítás önéletrajz beadására, mely nyomokat hagyott gyermeki lelkemben. Azután ifjúkoromban a KISZ vezetősége által bekért rengeteg önéletrajz, mely szervezetbe soha nem vettem fel származásom miatt, valósággal kitörölte szótáramból ezt a nemszeretemet kifejezést, ezért bemutatkozom, hogy megismerjétek...

Kolozsváron születtem a.d. 1946 április 9-én, e városban nevelkedtem és tanultam.

Az utolsó erdélyi polihisztor, Brassai Sámuel nevét viselő Unitárius Gimnáziumban érettségiztem, majd beiratkoztam az egyetemi fokú Egységes Teológiai Akadémiára, ahol 1968-ban Szervét Mihályról írt szakvizsga dolgozatommal, sikeresen levizsgáztam. Boldog emlékezetű dr. Kiss Elek akkori unitárius püspök, az addig egyházunkban ismeretlen státusba, segédlelkésznek nevezett ki a brassói unitárius egyházközségbe, ahol három felejtethetetlen évet töltöttem, immár néhai Mátyás Endre lelkész mellett, akitől rengeteget tanultam mind szakmai mind adminisztratív téren.

Nagypapi dolgozatom címe „A brassói unitárius egyházközség története”, melynek megvédése után 1969-ben

megkaptam lelkészképesítő oklevelemet.

1971-től kinevezést kaptam az alsóboldogfalvi unitárius egyházközségbe, ahova rendes lelkési státusba 1972. január 16-án iktattak be. Az 1972. évben Székelyudvarhelyen megtartott püspökválasztó Zsinati Főtanácson ünnepélyes keretek között lelkesszé szenteltek.

Az ilyen vonatkozásban a legnehezebb időszakban, az 1973–75. években, óriási erkölcsi és anyagi áldozat árán, a gyülekezet példaadó erőfeszítésével és odaadó munkájával, melyből jómagam mint szervező és kétkézi munkás is kivettem részem, egy modern, a mai követelményeknek mindenben megfelelő, tanácsteremmel ellátott emeletes lelkési lakást építettünk. Az elkövetkezendő években templomunkon több alkalommal végeztünk teljes felújítást, mely 1991 évben töltötte be a 200-ik évét, és amit méltóképpen, felejtethetetlenül ünnepeltünk meg. Ez ünnepségen Kászoni József budapesti unitárius lelkész maradandó szolgálatot végzett, melyre ma is örömmel emlékeznek a hívek.

24 éven át hivatásom teljes tudatában próbáltam építeni az alsóboldogfalvi gyülekezet lelki életét, azon nagyszerű jézusi elv által vezérelve, hogy „Aki köztetek első akar lenni, legyen a ti szolgátok” Mt. 20, 27.

A pestszentlőrinci unitárius gyülekezet felkérésére 1995. szept. 17-én bemutatkozó istentiszteletet végeztem, aminek eredményeként a gyülekezet közgyűlése 1995. október 1-jén Főtisztelendő Bencze Márton unitárius püspök és dr. Murvai Sámuel, a Ma-

gyarországi Unitárius Egyház főgondnoka elnökletével, egyhangúlag meghívott rendes lelkészének, azzal az indoklással, hogy a gyülekezet lelkésze, dr. Jakab Jenő egy hosszú, áldásos, örök értékű, maradandó lelkési munkásság után, mely a gyülekezeti élet teljes megújulását és prosperitását jelentette, nyugdíjba vonulásához az egyházi vezetés jóváhagyását kérte.

A fentiek ismeretében kitelepedésemhez, valamint lelkési szolgálatom további folytatásához a lőrinci gyülekezetben, az Erdélyi Unitárius Egyház vezetősége hozzájárulását adta.

Hitvestársam Rázmány Papp Ida nyikómenti unitárius családból származik, titkárnő, lányom Hedviga 20 éves és tanítónő, fiam Csaba 19 éves, az idén érettségizett a székelykeresztúri Unitárius Gimnáziumban.

Célom a pestszentlőrinci unitárius gyülekezet életének további szervezése és építése, valamint egy, a templom melletti, nagy áldozatok árán visszaszerzett telken egy lelkési lakás építése, melyhez nemcsak a hívek, hanem az egyetemes egyház segítségét is kérem, s az ilyen értelmű jóindulatú közreműködés remélem meghozza munkámnak a gyümölcsét.

Bízom benne, hogy a jézusi szellemenben vállalt szolgálat, a cél közös erővel való megvalósítása az unitárius anyaszentegyház hírnevének öregbítését, Örökkévaló Istenünk dicsőségét fogja szolgálni.

Rázmány Csaba

Szemelvények Dávid Ferenc beszédeiből

A bölcsek és közdolgozókban jártas férfiak azért vannak a testületek élére állítva, hogy a múltból és jelenből helyes dolgokat hozzanak létre. Nincs semmi tartósabb állapot és igazság, mint amik a Szentírás alapjaiból vétettek. A próféták és apostolok tudományán épült tanokat szél és habok el nem sodorják, s Isten igéje, mint élő tűz, mely élesebb a kétélű kardnál, oly mély gyökeret ver az emberi szívben, hogy azt onnan kiszaggatni nem lehet. Ezért szükséges, hogy Isten szolgálói koronként egybegyűljenek, s a hittanokról értekezzenek. Ezért van a mi egyházunkban az a régi jó szokás, hogy évenként egybegyűljenek, s a hittanokról értekezzenek. Ezért van a mi egyházunkban az a régi jó szokás, hogy évenként nyilvános közgyűlések tartanak, hol mind a hittani cikkekről, mind a lelki tanítók erkölcséről vizsgálat vitetik végbe; egy beszél, a többiek hallgatnak s a többség határoz; ami helyes megáll, aminek gyöngye az alapja szilárdabbá tétetik...

A világnak semmi oka azok ellen támadni, akik az eltemetett igazságoknak a sötétségből előhozásában fáradoznak. Amint a

nappal és éj a világosság megjelenése és eltávoztása által ismerzik meg: szintén úgy azon percek és órák is, melyekben a meggyült igazság ég, oly lánggal, hogy azt semmi meg nem olthatja, hanem a sátán sötétsége lekötöztetik, hogy ragyogjanak s világítsák meg a mindenséget a nap, a hold és a csillagok...

Isten ismeretével egybekötjük az erkölcsök kegyességét és Isten parancsa iránti engedelmisséget. Mert aki tetteivel tagadja, szavával híjában erősíti, hogy Istent ismeri, s hasztalan mondja, hogy Krisztusban van és él, aki nem jár világosságban és azon az úton, melyet Jézus megmutatott. Mert ő nyilván valóban mondta: Amit én tettem s tanítottam, azt tegyétek s tanítsátok. Pál pedig: Legyetek az én követőim, mint én vagyok Krisztusé. Nem minden, aki azt mondja: Uram, Uram! megy be a mennyeknek országába...

Állítjuk, hogy a kegyesség cselekedeteiben szilárdan meg kell állnunk, mert az az igaz hit, mely a szeretet műveiben nyilvánul.

„Az igazság az Isten
tisztessége,
emberé csak ha rálel,
s aszerint él.”

Ratkó József

Új VILÁGLÁTÁS

*Aludj Jézuska, ne sírj,
Aludj csak, égi gyermek,
Fejed felett a viharok
Tombolni úgyse mernek.*

Karácsony

„Jézus Krisztus születésének ünnepe: a 4.sz-tól XII.25-én ünneplik, előtte van a négyhetes előkészületi idő, az advent. Az ünnep napjának megválasztása gondot okozott, mivel több dátumot is tekintettek Jézus születése napjának. A XII. 25-i időpont meghatározásában valószínűleg szerepet játszott az Aurelianus római császár (270–275) által bevezetett „Legyőzhetetlen Napisten ünnepe”; a keresztények a pogány ünnep ellensúlyozására választották ugyanezen napot a Karácsony ünnepének...”

Karácsony fogalmáról így ír az Egyetemes Lexikon. Valószínű, hogy e mögött a pusztá frázis mögött sokkal több és nemesebb érzelmek lappangnak. Nekem e szó hallatára, hogy Karácsony, az emlékek szele mindig forrón csapja meg homlokomat, és lelkemben zúgnak a csengők, énekek, látni vélem az öröm áradatában pompázó díszeket, érzem a szerető tekintetek langyosságát arcomon és titkos bensőmnem legmélyén visszacsperedem tizenéves gyerekeknek.

Kis, csendes falu volt gyermekkorom bölcsője, amolyan egyszerű falu a világ végén, ahonnan a sáros utak sehova sem vezettek, telis-tele jószívű emberekkel, olyanokkal akik bármilyen szegényesen is éltek, a koldus nem ment el üres kézzel az udvarukról. Már az advent idején lázas lármá közepette próbálgattuk a betlehemes játékot, hogy a várva várt, jeles estén ne kelljen keresgélnünk a gondolat-sor menetét. De amilyen hevesen készültünk, éppen olyan hamar átröpült fölöttünk a jeles esemény, és az éjféli harangszó után fáradtan rogytunk le a karácsonyfa millió színeit lobogtató tűzhely mellé. Ekkor még úgy éreztük, és az volt a meggyőződésünk, hogy a Karácsony csak egyedül a miénk. Később, a felnőttkorban, amikor nagyvárosok hangos lármái örvényében sodortak az élet útjai, megvilágosodott előttünk, hogy valójában mindenkié a Karácsony. Mindenkié aki szívében helyet csinál a szeretetnek, helyet csinál a születendő Isteni Gyermeknek. Kántáló falusi és városi kisbetlehemeseké, templomokban aranytól roskadozó ornátusú papoké, öregeké, árváké, özvegyeké. Hogy amikor a milliárd pillangó-libegésű kis gyertyaláng, a téli világban is zöldellő karácsonyfákon, kis ezüstcsengők és toronybéli komor hangú ércharangok színektől és érzésektől túlcsorduló szimfóniába olvadnak össze, dicsőítve Istennek Fiát, Dávidnak Fiát, az Embernek Fiát aki a szeretet igéinek hirdetésére megszületett, a dobogó szíveket öröm öntse el. Az eljövetelet jelző Betlehemi Csillag ragyogása szemünkben tükröződjön, és jelképesen megérint-hessük a szegényes jászolt. Mert tudtuk már, hogy Jézus istállóban született. Egy igazi istállóban, ami nem más, mint piszkos, durva falak, alom, sötét gerendaváz, állatok tartására készített építmény. Megértettük, hogy az igazi istálló nem az a derűs, pilléres, könnyed csarnok, ami-

lyet hitbuzgó festők építettek Dávid Fiának, mintha szegénykezdnének azon, hogy az ő Istenük nyomorúságban, istálló-jászolban született. Nem az a bájosan himzett istálló az átszellemült barmokkal és a tető fölött lobogó szalagot tartó angyalokkal, palástos királyokkal és pásztorokkal, mint amilyenek a gyerekkori játékszereinkben voltak, hanem Jézus Országának régi, szegényes istállója. Megértettük, hogy nem véletlenül született az isteni gyermek az istállóban. Nem rozzant istálló-e talán a világ, amelyben az emberek kedvük szerint rondítanak? Nem változtatják talán a legszebb, legtisztább helyet is istállóvá a bűnek szennyei?

Megvilágosodott előttünk, hogy a Földön, ebben az ideigvaló istállóban, ahol a világ minden cafrangja, s minden illata sem tudja eltakarni a szenny áradatát, egy éjjelen megjelent Jézus; született egy szeplőtelen Szűztől, akinek semmi egyebe nem volt, csak az ártatlansága, a Föld üdvözlete pedig a jászol szegény, kérődző állatainak szelíd, meleg, bánatos tekinteteiből sugárzott. Született, hogy általa kapocs jöjjön létre önmagunk és az Ég között. Tudjuk, hogy Jézus aki istállóban született, pásztorok között arra volt hívva, hogy emberek Pásztora legyen.

Olyan pásztor, aki a szabad természet nyelvén beszél, beszédeit a mezők és a kertek színei virágozzák fel és az égre lehelik illatukat. Ő látta az Ő Galileájában a fűgét, amely duzzad és érik a fekete levelek alatt, látta levelekbe zsendülni a szőlő száraz venyigéit, s a venyigékről lecsüngő szőke és lila fürtöket. Látta a mustárt gazdagon sarjadoszni a láthatatlan magból, hallotta éjjel az árkok mentén szélről csapdosott nád siralmas susogását, látta földbe temetni a búzaszemet, a duzzadó kalászokat, s a búza félénk zöldje között a szép piros, sárga és lila liliomokat. Látta a békés állatokat; a galambokat, amelyek szerelemről búgnak, a sasokat, amelyek hatalmas kiterjesztett szárnyakkal csapnak le zsákmányaikra, az ebeket, amelyek gazdáik asztalai alól szedik fel a hulladékot, látta a kígyókat a fűben siklani s elbújni a sírok megrepedezett kövei közé, az ég madarait, amelyek nem vetnek és nem aratnak, a halakat, amelyek megezüstözik a háló bogait és csillapítják az ő híveinek éhségét, és ha fölemelte szemeit fülledt estéken, amelyek az orkánt rejtegették, látta a villámot, amely Kelet felől jött, és meghasította a levegő feketeségét egészen Nyugatig.

E Szent Karácsonyi napon Jézus mindenkiért megszületett, és ellene vétkeznek, akik az Ő nevében, önző célokért maguknak foglalják Őt le, valamint vétkeznek, akik mindenáron legenda-szálakra akarják Őt szétfejtetni.

Mikolai Bertics Mihály

Száz éves az Egyetemi Fokú Egységes Protestáns Teológiai Intézet

A Kolozsváron megjelenő „Szabadság” című napilap 1995. október 19-i száma beszámol arról, hogy 1895. november 3-án avatták fel a város akkori legmodernebb oktatási intézményének minősülő Református Teológiát. Tehát száz, megpróbáltatásokkal terhes éve tölti be folyamatosan a hivatását a gyülekezeti terem szöszékére vésett felirat szellemében: „Verbum caro factum est”, azaz: „Az ige testté lett”.

Kezdetben kizárólagosan református lelkészképzés folyt a falai között, azonban 1948–49-ben, az egyházi iskolák és felsőfokú intézmények államosításával egyidőben megszületett vallásügyi törvény szerint a történelmi protestáns egyházak csak egyetlen, közös teológiát tarthattak fenn. A gyakorlatban azonban még egy évtizedig a régi rend, vagyis az egyházak önálló lelképásztor-képzése folytatódott. 1960-ban egy újabb rendelettel Szebenbe költöztették a szász evangélikus teológiát, és összevonták a magyar evangélikus, az unitárius és a református teológiai oktatási intézményeket. Így kapcsolódik össze, immár több évtizede, az erdélyi unitárius lelkészek felkészítése a centenáriumát ünneplő neves kolozsvári intézménnyel.

Erdélyi Tibor 1995

Imponáló adatokat is megismerhetünk az elmúlt száz év szerteágazó tevékenységéről. Helyszűke miatt csak egy-két adatot emelnék ki: Az eltelt száz év alatt 5771 diák tanult itt, beleértve a jelenlegi tanév 324 hallgatóját is. Ebből közel 400 unitárius és ma-

gyar evangélikus lelkészjelölt, valamint 1400 tanárjelölt és hitoktató nevelkedett – kiemelkedő személyiségek irányítása alatt. A hallgatók színvonalas felkészülését pedig a ma 48.500 címet, és közel 90.000 kötetet számláló könyvtári állomány segíti.

A túlélésért, a megmaradásért folytatott küzdelemben ma talán még nagyobb szükség van tanár és diák áldozatos munkájára és felelősségvállalására a vészek szaggatta Er-

délyben, mint bármikor a mögöttünk maradt század során.

Az isteni gondviselésbe vetett hittel kívánjuk, hogy az elkövetkező századokban is legyen templom és iskola, legyenek a népük, a hitük iránt elkötelezett tanárok és lelkészjelöltek e nemes intézmény léte- nek második évszázadába lépő falai között.

A „Szabadság” írása nyomán összeállította:

Dr. Lőrincz Ernőné, Kelemen Ildikó

Mindannyian mások vagyunk...

Tavaly, a Holocaust 50. évfordulóján fiatalok szervezték meg az Előítéletektől Mentés Világért Mozgalmat (ELME), és tartották első rendezvényüket az Almásy téri Szabadidőközpontban.

Egyrészt a nagy siker miatt, másrészt sajnos folyamatos aktualitása miatt idén háromnapos rendezvénysorozatra került sor a „Te is más vagy – Te sem vagy más” Ifjúsági Tolerancia Kampany programjának keretén belül. A fővédnök Demszky Gábor főpolgármester volt. Most is, mint tavaly, részt vettek, bemutakoztak a magyarországi kisebbségek, fogyatékkal élők szervezetei, vallási felekezetek stb. A műsorok az egész Szabadidőközpontban párhuzamosan folytak, egyszerre volt pl. táncház, koncertek, vitafórumok és gyermekjátékház.

Pénteken a hivatalos megnyitó után fiatal művészek előadást is következett, majd ezután zenekarok léptek föl. Idén is meghívást kapott Vadady Attila kántorunk Promt nevű együttese, amely unitáriusokból és szimpatizánsokból áll. Tehetségesek, fiatalok és jól zenéltek.

Vasárnap délután került sor a vallási vitafórumra a „másság” jegyében. A résztvevők: Barabás Tamás (Krisna Tudatú Hívők),

Csepregi András (M.o-i Evangélikus Egyház), Csernák Erzsébet (Metodista Egyház), Fröhlich Róbert (Izraelita Hitközség), dr. Ritoók Zsigmond (Református Egyház), Rugási Gyula (Hit Gyülekezet) dr. Tuba Iván (Római katolikus egyház), Rázmány Csaba (M.o-i Unitárius Egyház) és a beszélgetést ill. vitát Szántó János vallásszociológus vezette. A termet megtöltő közönség javarészt fiatalokból állt. Sok kérdésfeltevésből kitűnt, hogy sokan a mai információáradat ellenére nincsenek tisztában az egyházak szerepével, működésével a társadalmunkban. Mindenképpen jó volt a vitafórum és több ilyen kellene, hogy az emberek közvetlenül kaphassanak választ az őket érdeklő vagy nyugtalanító kérdésekre.

A vasárnap gálaesttel zárult, amelyen neves zenekarok léptek fel.

Köszönet illeti azt az 50 egyetemistát, főiskolást, akik társadalmi munkában, időt, fáradságot nem kímélve egy jobb világ reményéért szervezték meg ezt a találkozót.

B. F.

Rekviem egy kisebbségért

(Kovács András: *Útfélen fejfa. Erdélyi Lajos fényképeivel. Balassi Könyvkiadó–Kriterion Könyvkiadó. Budapest – Bukarest, 1995.*)

„Az erdélyi szombatosság a reformáció különös elágazása, amely a korabeli hitújítás végletes radikalizálódásának hatására sarjadt” – írja újabb könyvének magyar és angol nyelvű összefoglalójában Kovács András. Újabb könyvéről szólnak, mert jól emlékszünk nagy feltűnést keltett első könyvére, amely – Vallo-más – a székely szombatosok perében címmel – egy évszázadok óta egyre fogyó, napjainkra végleg eltűnő vallási kisebbség, a Péchi Simon tanait követő székely egyistenhívők vagy „zsidózók” utolsó előtti tragédiájának, 1944-es deportálásuknak állít emléket, itt ismertetett kötete az immár csak Bözödújfalui lakosaira zsugorodott közösség utolsó tragédiájáról szól.

Péchi Simon, Bethlen Gábor erdélyi fejdelem kancellárja, a reformátorok többségéhez hasonlóan nem új vallást akart alapítani, hanem „az ősi tiszta hithez” akarta visszavezetni kortársait. Mint Luther, vagy mint maga Jézus, aki így fogalmazta meg küldetését: „Nem azért jöttem, hogy eltöröljem a Törvényt, hanem hogy betöltssem azt.” Ez a szándék munkált a katolicizmustól az unitarizmusig jutó Dávid Ferencben, a kétségtelenül legnagyobb erdélyi reformátorban is, akárcsak követőiben és meghaladóiban, például Eössi Andrásban, a szombatosság első erdélyi ideológusában, akinek szenvedélyes igazságkeresése nagy hatással volt Péchi Simonra. Kovács András azonban meggyőzően mutatja ki, hogy a szombatosság székelyföldi elterjedésében egy másik, világi tényező is fontos szerepet játszott – s ez nem volt egyéb, mint „az ősi székely szabadság” megőrzésének, illetve visszaszerzésének, visszaállításának vágya. Hogy a tiszta hit lelki és a szabadság társadalmi igénye egymásra talált és egymást erősítette, az természetes: így történt ez Nyugat-Európában is, ahol a hitújítás a polgári szabadság kivívására való törekvéssel fonódott össze.

Itt nincs terünk annak a felvázolására, hogyan nőtt ki a Dávid Ferenc-féle unitarizmusból a szombatosság, hogyan vert gyökereit és hogyan terjedt el a két Küküllő vidékén, hogyan keveredett az őszösvetségi és a későbbi rabbinisztikus zsidó tanokkal (anélkül, hogy született zsidó szereplői lettek volna a folyamatnak), majd hogyan fedezte fel a székely „zsidózókat” a született zsidóság – igen későn, alig a múlt század vége felé. Nincs terünk annak a felvázolására sem, hogy az eleve kis területen, kis lélekszámban élő erdélyi szombatosok hogyan és miért fogyatkoztak meg az évszázadok során annyira, hogy a második világháború idején gyakorlatilag már csak Bözödújfaluban alkottak közösséget. Minderről részletesen tudósít Kovács András két könyve. Azt viszont hadd mondjuk el itt is, hogy a székely szombatosokat két történelmi sorscsapás törölte le Erdély vallási térképéről: a deportálás és a falurombolás.

Az előbbi a helybeli keresztény közösségek minden mentési igyekezte ellenére fizikailag semmisítette meg egy részüket, a túlélőkre pedig az üldözöttség pszichózisát oltotta, amit a minden vallással szemben ellenséges kommunista rendszer később csak erősített. Az utóbbi pedig a falut számolta fel, azt a kis erdélyi Jeruzsálemet, amelyben a székely szombatosok utolsó közössége élt. Bözödújfalui egy gazdasági szempontból értelmetlenül, kizárólag politikai célból felhúzott völgyzáró gát mögötti területén víz alá került, csak temetődombja besüppedt sírjai és mohos fejfái maradtak meg belőle. Erről szól Kovács András második, már címevel is erre a temetőre utaló könyve, míg a mintegy tíz éve megjelent Vallomás az első sorscsapás emlékét idézi fel.

„A hitet még családi örökségként megtartók utolsó képviselői és kihaltak immár, vagy szétszóródtak a nagyvilágban” – írja a könyv már idézett összefoglalójának végén a szerző, vagy ahogyan ő maga nevezi magát: a székely szombatosok végnapjainak még élő tanúja.

Veress Zoltán
Svédország

Tudósítások, hírek

Köszönet az adományokért

Megérkezett a Vajdaságba a Magyar Ökumenikus Szeretetszolgálat segélyszállítmánya.

A Magyar Ökumenikus Szeretetszolgálat augusztusban felhívást tett közzé a Vajdaságba menekült krajinaiak megsegítésére.

A Szeretetszolgálat hazai és külföldi adományokból vásárolt segélyszállítmánya 1995. szeptember 7-én érkezett meg a Vajdaságba.

A szállítmány összértéke 5.255.190 forint volt, tartalmát a helyi szükségletnek megfelelően állították össze Magyarországon vásárolt gyógyszerekből és élelmiszerkonzervekből. A segélyezést helyi partnerszervezeteivel együttműködve végezte a Magyar Ökumenikus Szeretetszolgálat.

A 20.160 db készlet-konzerv elosztása az alábbiak szerint ment végbe:

– 10.160 db konzerv a Szabadka területén levő krajina menekültek között került szétosztásra (ebből 8.160 db konzervet a családoknál elhelyezett menekültek között osztottak szét, 2.000 db konzervet pedig a szabadkai befogadó központnak juttattak el).

– 10.000 db konzervet Apatinban, a családoknál elhelyezett krajina menekültek között osztottak szét.

A szabadkai befogadó központnak juttatott konzervmennyiség a központ egy napi élelmiszer-szükségletét fedezte.

A Magyar Ökumenikus Szeretetszolgálat munkatársa jelen volt a szétosztásnál.

A 76 karton gyógyszer a szabadkai városi kórház közvetítésével kerül szétosztásra.

A Magyar Ökumenikus Szeretetszolgálat ezúton mond köszönetet régi és új támogatóinak.

A vajdasági menekült segélyprogram folytatódik, a Magyar Ökumenikus Szeretetszolgálat kéri a lakosság segítségét: jótékony pénzádományait a Budapest Bank 209-23006 számú bankszámlájára fizessék be.

Az adományozott összeg után alapítványi adókedvezmény vehető igénybe.

*

A Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa az idén harmadszor rendezte meg az újraindított *Protestáns Napokat* október 20–31 között. Az idei az ENSZ által meghirdetett tolerancia jegyében zajlott. A program bővelkedett kiállításokban, kulturális estekben, koncertekben, valamint színházi bemutatókban. A különböző teológiai – történelmi fórumok, találkozók, kerekasztal-beszélgetések és természetesen az emlékünnepek egyre nagyobb látogatottsága mind azt bizonyítja, hogy egyre nagyobb szükség van e rendezvényekre, nemcsak a gyülekezetek tagjainak, hanem azok számára is, akik szívesen fogadják a protestantizmus értékeit.

A Protestáns Napok különböző központi rendezvényein **Bencze Márton** püspök vett részt, a Hőgyes Endre utcai ökumenikus beszélgetést **Kászoni József** lelkész vezette.

*

Október 23-án az 1956-os forradalomra emlékezve az Újkozmető 301-es parcellájánál tartott állami ünnepségen, és november 4-én az *elestett mártírok* napján a Fiumei úti temetőben a hősök emlékművénél egyházunkat **Bencze Márton** püspök képviselte.

*

Angelo Sodano bíboros, a Vatikán miniszterelnöke érdemei elismerésül a Nagy Szent Gergely lovagrend tisztí keresztjét adományozta ifj. **Vékás Domokosnak**, a Magyar Köztársaság Szent-szék mellett működő nagykövetsége közelmúltban távozott diplomatájának, aki 1990-től 1995 júniusáig dolgozott a képviselőn.

Könyvesboltunk ajánlataiból karácsonyra gyermeknek

Mari E. Erikson:
Hat csodálatos nap
Milyen Isten?
Útmutató gyerekeknek
Türmezei Erzsébet:
A vonat nem állt meg
Charles Dickens: Urunk élete
Fáber Kovács Gyula:
Ballag már a vén diák
Ferenczy Erzsébet:
„Uram, taníts minket
imádkozni!”
Bibliai történetek gyerekeknek
C.B. Haynes:
Isten küldött egy embert
Kriterion: Arany pillangó
Visky András: Elefánk
Löwi Maya:
Biga Zsiga és a többiek
Unitárius Egyház: Kis Biblia
Dr. Rezi Elek:
Unitárius hit és erkölcstan
VI. oszt. tanulók számára

Gyermek karácsonyfa- ünnepség

Egyházközségünk a hagyományokhoz híven ebben az évben is karácsonyfát állít 1995. december 17-én 16 órai kezdettel az V. Nagy Ignác u. sz. alatti templomban. Az ünnepre a fa alá szeretettel hívjuk és várjuk az unitárius ifjúságot a legifjabbaktól a konfirmációs korosztályig kedves szüleikkel együtt, melyre műsorral készülünk. Egyéni szereplésre is lesz lehetőség.

A Budapesti Egyházközség
előljárósága

Karácsonyi istentiszteletek Budapesten

1995. december 25-én és 26-án úrvacsoraszüszással egybekötött ünnepi istentisztelet lesz:

a Nagy Ignác utcai templomban de. 11 órakor,

a Högyes Endre utcai templomban de. 10 órakor.

A pestszentlőrinci unitárius templomban csak dec. 25-én lesz istentisztelet úrvacsoravétellel egybekötve, de. 11 órai kezdettel.

Az elmúlt évek gyakorlatának megfelelően 1996. január 14-21. között ismét sor kerül az Imahét megrendezésére, melynek fő témája: „Ime az ajtó előtt állok és zörgetek”

Az ünnepélyes, nyitó istentisztelet január 14-én vasárnap délután 6 órakor lesz a Petőfi téri Magyar Ortodox Templomban. Az istentiszteleten a magyarországi történelmi egyházak püspökei, vezető lelképásztorai szolgálnak.

A hagyományos havonkénti öregcserekész-találkozókat minden hónap negyedik csütörtökjén 15.30-kor kezdjük a Magyar Cserkészszövetség Cserkészházában (Budapest II., Tömörkény u. 3/a.). A december 28-i találkozón az 1996-os munkaterv megbeszélése után a betlehemi lánggal vonulunk ki a közeli erdőbe, ahol karácsonyi dalokat és cserkésznótákat énekelve közösen ünnepelünk. Minden érdeklődőt szeretettel várunk.

A Budapesti Unitárius Egyházközség 345. sz. János Zsigmond cserkészcsapata köszönettel nyugtazza a következő, 1995-ös adományokat Bartók Péter (USA) 5.000 DM, Magos Judit (Svájc) 10 CHF.

Esketések

Dr. Inczeff Zsolt
és
dr. Gyökeres Gyöngyi

október 21-én tartották esküvőjüket a pestszentlőrinci templomban. Az egyházi szertartást dr. Jakab Jenő lelkész végezte, a kántori teendőket Vadady Attila látta el. Kívánjuk, hogy Isten gazdag áldása tegye boldoggá életüket!

Unitárius műsorok

DECEMBER 10.
Advent 2. vasárnapja,
Duna TV reggel 8 óra 20
„Dicsőség, békesség”
c. ökumenikus műsor.

DECEMBER 17.
Advent 3. vasárnapja,
Kossuth rádió, de. 10 óra
élő istentisztelet közvetítése a Pestszentlőrinci Unitárius Egyházközségből.

JANUÁR 5. péntek,
Kossuth rádió 13 óra 30
„Egy az Isten”
unitárius félóra.

HALOTTAINK

KEREKES MIHÁLY 73 éves
özv. TÓTH FERENCNE
sz. László Mária 88 éves

Isten adjon csendes pihenést el-
távozott testvéreinknek az anya-
föld ölében, lelküknek örök üdvös-
séget, a hátramaradott gyászolók-
nak pedig vigasztalást.

A Magyarországi Unitárius Egyház és a Budapesti Egyházközség nevében a kialakult szokás szerint, halottak napja előtt idén is elvitték a kegyelet és a megemlékezés koszorúit a budapesti temetőkben nyugvó egyházi nagyjaink sírjához **Bencze Márton** püspök és **Kászoni József** lelkész.

Ezúton értesítjük híveinket, hogy a november 26-ára, vasárnapra tévéműsorban előre hirdetett „Örömhír” c. unitárius műsor nem maradt el, hanem a Baptista Egyházzal előre történt meg-
egyezés alapján korábban, októberben került bemutatásra. A TV és Rádióműsorokat előre nyomtatják, ott azért nem lehetett helyesbíteni.

Lapzárta minden hónap 6-án van. A később beérkezett írásokkal szerkesztőségünk csak a következő hó lapzártáig tud foglalkozni. Kérjük ezt a beküldendő írásoknál figyelembe venni.

Laptulajdonos:
Magyarországi Unitárius Egyház

Főszerkesztő:
Bencze Franciska

Szerkesztőbizottság:
**Gálffy Gábor, Kászoni József,
Muszka Ibolya, Nyitrai Levente**

SZERKESZTŐSÉG CÍME:
V., Nagy Ignác utca 2-4, Budapest, 1055.
Telefon/fax: 111-2801
Terjesztli a Magyarországi Unitárius Egyház.
Előfizethető:
egyházi központunkban, a lelkész irodákban,
vagy egyházi csekken, Unitárius Elet jellegével.
Évi előfizetési díj: 600,- Ft.
Egyes szám ára 50,- Ft.
Megjelenik havonta.
Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

Felelős kiadó:
Heltai Gáspár Kft.

Index: 25 842

Készült a **Cerberus Kft.** gondozásában
(Budapest V., Kálmán Imre u. 23.
Tel.: 132-3511)

Felelős vezető: Schmidt Gábor

HU ISSN 0133-1272